

Co to dziś znaczy nauczać języka medycznego?

Agnieszka Dudzik

Nauczanie języka medycznego ma na celu przygotowanie zarówno studentów, jak i praktykującej kadry medycznej do efektywnego funkcjonowania zawodowego w środowisku anglojęzycznym. To oznacza, że nadrzędnym celem kształcenia w zakresie *English for Medical Purposes* – EMP jest doskonalenie kompetencji komunikacyjnej oraz pogłębianie znajomości słownictwa specjalistycznego z zakresu nauk medycznych.

O potrzebie nauczania medycznego języka angielskiego

W dobie powszechnej globalizacji, intensywnej współpracy naukowej, gospodarczej oraz politycznej, a także w związku z rosnącą liczbą osób podejmujących studia lub pracę za granicą, zwiększa się potrzeba znajomości języków obcych w różnych grupach społecznych. Odnosi się to szczególnie do języka angielskiego, powszechnie uznawanego za język komunikacji międzynarodowej. Jego znajomość jest obecnie niezbędna do prowadzenia biznesu i sprawnego funkcjonowania zawodowego, a tym samym stanowi jedną z najbardziej pożądanых umiejętności na rynku pracy. Ponadto, umiejętność posługiwania

się językiem angielskim to otwarte drzwi do źródeł wiedzy pozwalających na rozwój naukowy i podnoszenie kwalifikacji zawodowych. Wynikiem współdziałania tych czynników jest zwiększone zapotrzebowanie na kursy specjalistycznego języka angielskiego (ang. *English for Specific Purposes* – ESP).

Jedną z subkategorii języka angielskiego do celów specjalistycznych, cieszącą się w ostatnich latach dużym zainteresowaniem, jest język medyczny, określany mianem *English for Medical Purposes* lub za pomocą akronimu EMP. Ferguson (2013:246) twierdzi, że EMP pojawił się w obrębie języków specjalistycznych dzięki upowszechnieniu się angielskiego jako międzynarodowego języka nauk ścisłych

i medycznych w końcu ubiegłego wieku. Wzrost znaczenia języka angielskiego w dziedzinach medycznych odnotowuje także wielu innych badaczy (np. Antic 2007; Hwang i Lin 2010), którzy zauważają, że jest on zarówno językiem publikacji naukowych w prestiżowych czasopismach medycznych, jak i podstawowym narzędziem porozumiewania się na forum międzynarodowych konferencji medycznych.

Błędne byłoby założenie, że jedynie pozycja języka angielskiego jako dominującego narzędzia komunikacji medycznej przyczynia się do rosnącego zapotrzebowania na kształcenie w zakresie EMP. Potrzeba sprawnej komunikacji w języku angielskim ma także związek z rosnącą mobilnością zawodową pracowników ochrony zdrowia, co ma podłoże w nieustającym niedoborze pracowników sektora medycznego na świecie, odnotowywanym przez Światową Organizację Zdrowia (WHO 2006). Migracja kadry medycznej na zagraniczne rynki pracy w celu podjęcia tam zatrudnienia jest obecnie powszechna, zaś *państwa anglojęzyczne są zależne od imigrującego personelu medycznego* (Belcher 2009:16). W sposób oczywisty, warunkiem koniecznym do podjęcia pracy w tych krajach, jak i w wielu innych, gdzie angielski jest językiem urzędowym, staje się znajomość specjalistycznego medycznego języka angielskiego.

Dlaczego język medyczny?

Ferguson (2013:243-247) definiuje kształcenie w zakresie EMP jako *przedsięwzięcie pedagogiczne i badawcze mające na celu doskonalenie sprawności językowych kadry medycznej spoza obszarów anglojęzycznych*, jednocześnie wskazując na fakt, że znaczący odsetek osób obecnie uczących się EMP to pracownicy sektora medycznego planujący rozpoczęcie kariery zawodowej w środowisku anglojęzycznym. Ponadto, jak zauważa badacz, proces internacjonalizacji szkolnictwa wyższego znacznie przyczynił się do dominacji języka angielskiego, który stał się niezbędny w procesie zdobywania edukacji medycznej również poza krajami anglojęzycznymi. To oznacza, że znajomość specjalistycznego medycznego języka angielskiego jest dziś nieodzowna zarówno w przypadku osób zatrudnionych w placówkach ochrony zdrowia, jak i dopiero planujących karierę medyczną. Wiąże się bowiem z koniecznością rozumienia tekstów specjalistycznych publikowanych w języku angielskim, jest niezbędna w kontaktach zawodowych z pacjentami i ich rodzinami oraz z członkami personelu medycznego, a także w kontekście porozumiewania

się z innymi przedstawicielami świata nauki na forum międzynarodowym. Naprzeciw wszystkim tym potrzebom wychodzą kursy specjalistycznego języka medycznego.

Nauczanie EMP stawia sobie za cel kształcenie w zakresie efektywnego komunikowania się w szerokim spektrum sytuacji związanych z wykonywaniem pracy w środowisku medycznym oraz pogłębianie znajomości specjalistycznej terminologii medycznej i różnych aspektów jej wykorzystania. Odgrywa także olbrzymią rolę w uwrażliwianiu studentów medycyny i praktykującej kadry medycznej na znaczenie języka w komunikacji zarówno z pacjentem, jak i współpracownikami sektora medycznego, często będącymi przedstawicielami odmiennych grup językowo-kulturowych. Osiągnięcie tych celów z reguły nie jest możliwe na kursach języka ogólnego, które w głównej mierze koncentrują się na realizowaniu programu przy wykorzystaniu wybranego podręcznika, a tym samym nie zaspokajają potrzeb osób pragnących utrwalić lub rozszerzyć wiedzę i umiejętności językowe w zakresie medycyny. Nauczanie języka medycznego jest natomiast nierozdzielnie powiązane z realizowaniem potrzeb językowych pracowników sektora ochrony zdrowia oraz studentów kierunków medycznych i skupia się na zagadnieniach językowych odpowiadających czynnościom zawodowym w środowisku medycznym.

Specyfika kursów języka medycznego i charakterystyka treści nauczania

W dydaktyce angielskiego języka specjalistycznego najczęściej wyróżnia się jego dwie subkategorie: angielski do celów akademickich (ang. *English for Academic Purposes* – EAP) i angielski do celów zawodowych (*English for Occupational Purposes* – EOP). Zróżnicowanie potrzeb uczących się języka do celów medycznych sprawia, że EMP ma swoje miejsce w obydwu wyodrębnionych wariantach, co znajduje odbicie między innymi w klasyfikacji zaproponowanej przez Dudleya-Evansa i St. Johna (1998:6), gdzie jest nurtem zarówno w obrębie nauczania języka do celów akademickich, jak i zawodowych.

Dydaktyka w zakresie języka do celów akademickich stawia sobie za cel kształcenie sprawności potrzebnych do studiowania w języku angielskim. Obejmuje nauczanie zarówno umiejętności językowych przydatnych w życiu naukowym i akademickim, jak i specjalistycznego języka charakterystycznego dla studiowanej dziedziny (Dudley-Evans i St. John 1998:41). W przypadku

kursów ukierunkowanych na zagadnienia medyczne koncentruje się na umiejętnościach niezbędnych do studiowania medycyny i adresowane jest do osób planujących rozpoczęcie edukacji medycznej za granicą, chociaż bywa również skierowane do studentów kierunków medycznych, którzy pragną odbywać zagraniczne kursy, praktyki czy staże. W obydwu sytuacjach treści nauczania zazwyczaj koncentrują się na wzbogaceniu języka ogólnego o specjalistyczną terminologię medyczną, odróżniającą tę dyscyplinę naukową od pozostałych, oraz kształceniu następujących kompetencji:

- czytanie tekstów akademickich;
- pisanie akademickich form wypowiedzi, np. streszczenie, raport, opis przypadku, abstrakt, artykuł naukowy itp.;
- sporządzanie notatek podczas wykładów, lektury książek lub artykułów naukowych itp.;
- wyszukiwanie, porządkowanie i przetwarzanie informacji z różnych źródeł;
- udział w dyskusjach i debatach akademickich;
- opracowywanie oraz wygłaszanie referatów i prezentacji naukowych;
- publiczne prezentowanie problemów i proponowanie rozwiązań;
- formułowanie opinii zawierających m.in. refleksje na temat aspektów naukowych i etycznych danego problemu.

W odróżnieniu od kursów EAP nauczanie w zakresie języka do celów zawodowych skierowane jest przede wszystkim do absolwentów kierunków medycznych. Oznacza to, że grupę docelową stanowią zazwyczaj praktykujący pracownicy sektora medycznego pragnący zwiększyć swoje kompetencje językowe. Z tego względu programy kursów języka specjalistycznego dla osób posiadających wiedzę z określonej dziedziny, niejednokrotnie popartą wieloletnią praktyką zawodową, odbiegają w swoich założeniach od kursów dla osób, które nie mają takiego doświadczenia i rozbudowanej wiedzy merytorycznej. Według Dudleya-Evansa i St. Johna (1998:49), nauczanie języka zawodowego zazwyczaj obejmuje kształcenie w zakresie następujących trzech aspektów:

- języka pisemnej komunikacji medycznej;
- wygłaszania prezentacji na międzynarodowych konferencjach medycznych;
- komunikowania się z pacjentem.

O ile wygłaszanie prezentacji stanowi jednocześnie element kursów języka akademickiego i jest kompetencją doskonaloną u osób przygotowujących się do wykonywania zawodu,

o tyle pozostałe zagadnienia w znacznym stopniu przewidują wykorzystanie specjalistycznej wiedzy medycznej.

W zakresie doskonalenia języka komunikacji pisemnej programy nauczania powinny się koncentrować na umożliwieniu zapamiętania struktur charakterystycznych dla języka medycznego oraz kształceniu umiejętności sporządzania dokumentacji medycznej, z naciskiem na użycie akronimów i skrótów medycznych powszechnie stosowanych w jej przygotowaniu. Wśród dokumentów, których analiza stanowi nieodłączny element szkolenia, należy wymienić karty informacyjne leczenia szpitalnego, historie choroby, skierowania na badania diagnostyczne i specjalistyczne oraz wyniki tych badań, orzeczenia i opinie lekarskie, karty leków czy wypisy ze szpitala. Wybór typów tekstów podyktowany jest profilem zawodowym grupy docelowej oraz jej specyficznymi potrzebami językowymi, gdyż przedstawiciele różnych profesji mają odmienne potrzeby w zakresie prowadzenia i rozumienia zapisu dokumentacji medycznej. W realiach pracy zawodowej z innymi dokumentami stykają się lekarze, a z innymi pielęgniarki, ratownicy medyczni czy farmaceuci.

Doskonalenie umiejętności komunikowania się z pacjentem odbywa się głównie poprzez angażowanie uczących się w symulowaną, choć w miarę możliwości jak najbardziej autentyczną, komunikację osadzoną w realnym kontekście medycznym. Najczęściej przybiera ona formę dialogu na osi pacjent – personel medyczny lub pacjent – pacjent, ale także interakcji pomiędzy pracownikami medycznymi. Kształcenie sprawności komunikacyjnych jest realizowane z wykorzystaniem autentycznych materiałów źródłowych i zadań typowych dla środowiska pracy personelu medycznego. Za ich pomocą uczący się ćwiczą funkcje językowe niezbędne w kontaktach zawodowych. Spośród tych funkcji najbardziej charakterystyczne, wraz z przykładowym kontekstem sytuacyjnym, obejmują:

- zadawanie pytań (wywiad z pacjentem, zbieranie historii choroby, pytanie o objawy, prowadzenie rozmowy telefonicznej z pacjentem lub innym pracownikiem personelu medycznego);
- relacjonowanie wydarzeń (przekazywanie danych o pacjencie jego bliskim, przekazywanie raportu na temat stanu pacjenta i przebytego leczenia członkom zespołu terapeutycznego);
- wyjaśnianie (formułowanie diagnozy i leczenia, informowanie pacjenta, jego rodziny i bliskich o przygotowaniu do badań diagnostycznych, ich celu oraz przebiegu,

przedstawianie informacji na temat planu opieki i przebiegu procesu terapeutycznego);

- wydawanie poleceń (instruowanie pacjenta podczas badania, udzielanie informacji dotyczących zażywania leków lub przestrzegania diety, wydawanie poleceń innym członkom personelu medycznego);
- udzielanie porad (omawianie działań w zakresie umacniania zdrowia, profilaktyki chorób, zachowań prozdrowotnych, postępowania w trakcie choroby);
- definiowanie (objaśnianie terminologii medycznej, wyjaśnianie działania leków);
- opis procesu (wybrane zabiegi i procedury medyczne, czynności zawodowe w miejscu pracy, czynności pielęgnacyjne);
- opis struktury (anatomia człowieka);
- działania i funkcje (fizjologia ciała ludzkiego, obsługa urządzeń lub aparatury medycznej).

Symulowane sytuacje komunikacyjne przedstawiają autentyczne problemy, z którymi personel medyczny spotyka się w codziennej pracy. Przyjmują formę odgrywania ról, gier symulacyjnych, dyskusji na plenum, studium przypadku lub metody pracy projektem, i w każdym przypadku są określane przez cele i potrzeby występujące w naturalnej komunikacji medycznej.

Mając na uwadze fakt, że komunikacja nie ogranicza się do słów, ale obejmuje także szerokie spektrum komunikatów niewerbalnych, do zadań realizowanych w ramach kursów zawodowego języka medycznego należy także dodać rozwijanie kompetencji interkulturowej, pojętej jako przybliżanie kultury kraju języka docelowego i uświadamianie różnic międzykulturowych. Wśród elementów nieodzownych w pracy kadry medycznej znajduje się bowiem wiedza na temat funkcjonowania systemów ochrony zdrowia w kraju docelowym, praw i obowiązków personelu medycznego, praw pacjenta, organizacji służb społecznych oraz szeroko pojęte interpretowanie sygnałów niewerbalnych. Wiedza ta obejmuje także znajomość praktyk prozdrowotnych, pojmowania zdrowia i choroby oraz stosunku do leczenia w docelowej grupie kulturowej. Jak zauważa Wilner (2007:14), świadomość różnorodności światopoglądów poszczególnych grup kulturowych jest niezbędna w trakcie zbierania wywiadu lekarskiego i leczenia pacjenta, gdyż wartości i przekonania kulturowe odnoszą się do *stylu porozumiewania się, podejmowania decyzji, nawyków higienicznych i żywieniowych, stosunku do farmakoterapii, stosowania się do zaleceń medycznych czy decyzji dotyczących kresu życia*.

Podsumowanie

Nauczanie języka medycznego ma na celu przygotowanie zarówno studentów, jak i praktykującej kadry medycznej do efektywnego funkcjonowania zawodowego w środowisku anglojęzycznym. Kursy EMP obejmują w głównej mierze kształcenie umiejętności niezbędnych do porozumiewania się w mowie i piśmie z pacjentami i ich rodzinami oraz z personelem medycznym i paramedycznym. To oznacza, że nadrzędnym celem nauczania EMP jest doskonalenie kompetencji komunikacyjnej oraz rozwój znajomości specjalistycznego słownictwa w zakresie nauk medycznych, co jest realizowane poprzez stawianie uczących się przed koniecznością rozwiązywania zadań osadzonych w kontekście ich (przyszłej) pracy. Kursy specjalistycznego języka medycznego obejmują szkolenie w zakresie nauczania języka do celów akademickich lub zawodowych. Należy jednak podkreślić, że nauczanie w obrębie obydwu nurtów czasami stawia sobie podobne cele i może być w pewnym stopniu zbliżone. Wynika to z faktu, że zdecydowana większość absolwentów uczelni medycznych rozpoczyna karierę w wyuczonym zawodzie medycznym, a umiejętności językowe, które wykształciła w trakcie studiów, są przez nią wykorzystywane w pracy zawodowej.

Bibliografia

- Antic, Z. (2007) Forward in Teaching English for Medical Purposes. W: *Medicine and Biology*, nr 14(3), 141-147.
- Belcher, D. (2009) What ESP is and can be: An Introduction. W: D. Belcher (red.) *English for Specific Purposes in Theory and Practice*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press, 1-20.
- Dudley-Evans, T., St. John, M. (1998) *Developments in ESP: A Multi-disciplinary Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ferguson, G. (2013) English for Medical Purposes. W: B. Paltridge, S. Starfield (red.) *The Handbook of English for Specific Purposes*. UK: John Wiley & Sons, 243-262.
- Hwang, Y., Lin, S. (2010) A Study of Medical Students' Linguistic Needs in Taiwan. W: *The Asian ESP Journal*, nr 6(1), 35-58.
- WHO (2006) *The World Health Report 2006 – Working Together for Health*. Geneva. [online] [dostęp 7.05.2013].
- Wilner, L. K. (2007) Communication Skills Training Programs for IMGs. W: *Academic Internal Medicine Insight*, nr 5(3), 14-15.

Agnieszka Dudzik

Od 2008 r. lektorka w Studium Języków Obcych Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku, gdzie prowadzi zajęcia z angielskiego języka specjalistycznego dla studentów różnych kierunków medycznych. Obecnie doktorantka w Instytucie Anglistyki Uniwersytetu Warszawskiego.